

Сімоненко О.А.

*Радник Адміністрації Президента України,
Координатор реформи місцевого самоврядування (децентралізації)
Національної ради реформ;
аспірант,*

Національна академія державного управління при Президентові України

СЕКТОРАЛЬНА ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЯ – СТРАТЕГІЧНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ТЕРИТОРІАЛЬНОГО РОЗВИТКУ

Три роки тому Уряд України розпочав процес реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади, ухваливши 1 квітня 2014 р. Концепцію реформування місцевого самоврядування [6]. В її основі – людина.

Ми маємо чітко визначену мету реформи – створення безпечного та комфортного середовища для проживання громадянина в Україні шляхом побудови ефективної системи влади.

Реальна, а не декларативна перебудова системи державного управління шляхом децентралізації влади та реформування місцевого самоврядування вже сьогодні дала результати, що свідчать про зростаючу довіру людей до реформи.

Сьогодні держава передає повноваження і ресурси найближчому до людини владному інституту – громадам, щоб зробити їх сильними, самодостатніми, успішними, і – головне – незалежними від центру.

Бюджетна і податкова децентралізація вже збільшили надходження до місцевих бюджетів майже на 50%. Приріст надходжень за січень серпень 2017 року до відповідного періоду минулого року склав 30,8% або 28,4 млрд. гривень. При цьому, по 21 області забезпечено темп приросту надходжень вище середнього по Україні.

Зберігається тенденція вищих темпів росту по бюджетах об'єднаних територіальних громад. Ріст по доходах загального фонду складає 137,0% або 1,5 млрд. грн., в тому числі по:

- податку на доходи фізичних осіб – 150,35 % або 1,0 млрд. грн.;
- єдиному податку – 145,9% або 0,2 млрд. грн.;
- платі за землю – 120,4% або 0,2 млрд. грн.

Нова модель фінансового забезпечення місцевих бюджетів сприяла збільшенню мотивацій до нарощування дохідної власної бази місцевих бюджетів.

Фактично, власні доходи бюджетів ОТГ у 2017 р. зросли майже у 2 рази. Більше ніж на 307 грн збільшився середній показник надходжень власних доходів на одного жителя ОТГ і становить сьогодні 998 грн.

Є приклади, коли за рахунок ефективного управління активами громад дані показники збільшились значно більше: Білокуракинська ОТГ Луганської області: у 9 разів, Шумська ОТГ Тернопільської області у 12 разів, Вербківська ОТГ Дніпропетровської області у 14 разів.

Держава підтримує громади, надає фінансові інструменти для розвитку. Такими інструментами стали – ДФРР, субвенція на розвиток інфраструктури

ОТГ, субвенція на соціально-економічний розвиток. У 2017-му підтримка громад становить [5]:

- кошти ДФРР – 3,5 млрд. грн.;
- субвенція на інфраструктуру ОТГ – 1,5 млрд. грн.;
- субвенція на соціально-економічний розвиток – 4 млрд. грн.;

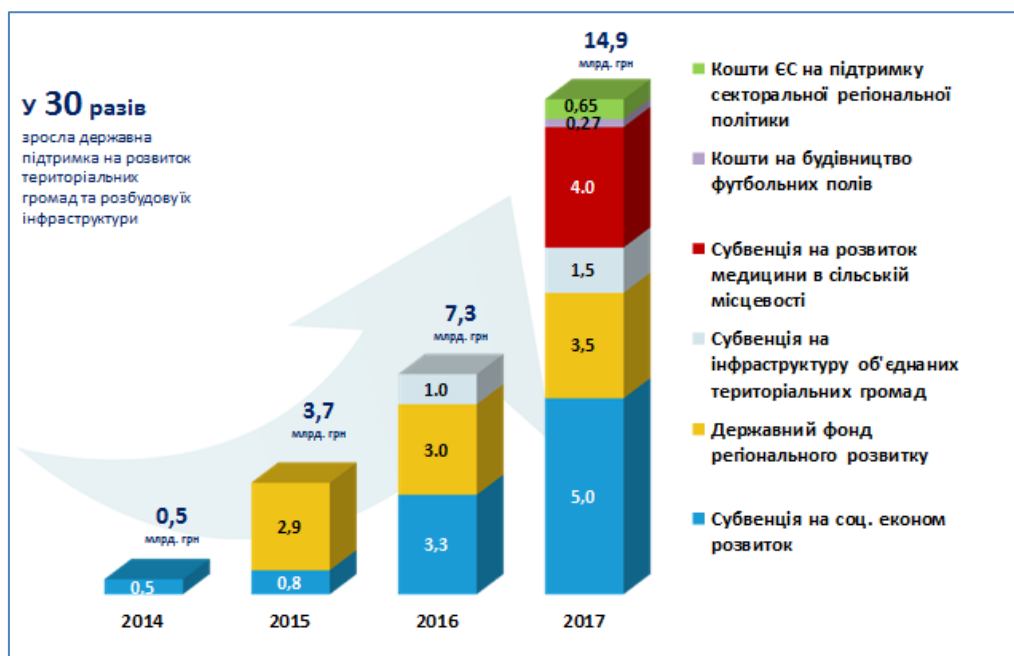

Рис. 1. Державна підтримка місцевого розвитку

Чому відбувається стрімкий ріст доходів місцевих бюджетів, особливо об'єднаних територіальних громад? Громади отримали повноваження та можливість бути господарями на своїй землі. Та чи змогли вони вже сьогодні використати всі можливі інструменти підвищення ефективності використання активів і взагалі чи обліковують вони сьогодні 100% своїх активів?

Дослідження кажуть що ні. Розглянемо джерело надходження до місцевого бюджету – плата за землю. Приклад – кейс по Тетерівській об'єднаній територіальній громаді Тернопільської області площею 22,7 га, де надходження від використання землі становить 6,8% доходів бюджету говорить що ні. Бо більше половини земельних ресурсів громади за межами населених пунктів і четверта частина в межах населених пунктів не про інвентаризовані, по більш ніж 60% не проведена нормативно-грошова оцінка землі. Прорахунки показують, що у разі проведення необхідних заходів дохід від використання земельних ресурсів збільшиться на 75% – а це 775 тис. грн.

Окремим прикладом не ефективного використання ресурсів є функціонування у громадах малокомплектних шкіл. 80% сільських шкіл в Україні є малокомплектними, утримання яких потребує вдвічі, а то і втричі більше коштів з бюджету громади. Якщо середні видатки на 1 учня в школі з наповнюваністю до 25 учнів складає близько 10 тис. грн. в рік, то видатки на 1 учня в малокомплектних школах чи класах сягають 30 тис. грн. і більше.

Типовим прикладом є Тетерівська ОТГ Житомирської області з населенням 6,8 тис. чоловік.

На території громади функціонує 3 школи, одна із яких Тетерівська ЗОШ І-ІІІ ст. має наповнюваність 20,5 учня, середні видатки на 1 учня складають 17,7 тис. грн. А у Корчаківській ЗОШ І-ІІ ст. навчається лише 40 учнів і середні видатки на 1 учня складають 42,0 тис. грн. І ця ситуація звичайна для сільській місцевості України. Тому нашим нагальним завданням на сьогодні є:

- створити в кожній, особливо сільській, ОТГ опорну школу;
- підготувати необхідну інфраструктуру для роботи мережі: шкільні автобуси, дороги.

Рис. 2. Шляхи збільшення доходів до бюджету Тетерівської громади Житомирської області

Підсумовуючи, додаткові можливості і резерви збільшення надходжень до бюджетів громад, в першу чергу це [3]:

- проведення інвентаризації та грошової оцінки землі;
- реалізація заходів щодо повного обліку обігу підакцизних товарів і виключення їх реалізації без сплати акцизного податку;
- заходи з оптимізації мережі бюджетних закладів;
- перегляд штатної чисельності апарату ради та її виконавчого комітету.

Наприклад, вжиття цих заходів Тетерівською ОТГ забезпечить збільшення ресурсу бюджету близько 24%.

Децентралізація влади стала стержнем реформи, яка логічно та гармонійно інтегрується в усі інші секторальні реформи у життя громадян по всій країні: в освіті, охороні здоров'я, системі надання адмінпослуг, земельних відносинах, дорожній інфраструктурі, сфері планування територій

Децентралізація в освіті – це «школа для дитини, її розвитку, це створення у громадах освітнього простору, розбудова мережі опорних шкіл в ОТГ та впровадження концепції «Нова українська школа

Децентралізація в медицині – це максимальне підсилення первинної ланки медицини на рівні ОТГ та розбудова госпітальних округів.

В культурі – це створення в громадах культурних хабів – центрів розвитку громад.

В системі надання адміністративних послуг – це розбудова ЦНАПів, та можливість не їхати за будь-якою послугою в райцентр чи область, а швидко й доступно її отримати та ще й відповідної якості. Результат – зменшення бюрократії та упередження проявів корупції.

Розвиток дорожньої інфраструктури передбачає децентралізацію системи управління дорогами.

У сфері управління земельними ресурсами – створення умов формування інвестиційної привабливості територій, а саме: передусім законодавче забезпечення встановлення юрисдикції на всю територію ОТГ та права управління і розпорядження землями в рамках обмежень, визначених їх планувальною документацією.

І так по всіх секторальних напрямках.

Мінрегіоном, що є координатором на центральному рівні щодо впровадження реформи децентралізації влади підписано Меморандуми з 10 міністерствами щодо координації дій у формування політики впровадженні секторальної децентралізації. З багатьма вже проведені стратегічні сесії та визначені чіткі дорожні карти з впровадження реформи у відповідних галузях, прописані чіткі показники ефективності.

Для того, щоб почати рухатися, необхідно, щоб кожне міністерство виконало комплекс серйозних завдань. Серед них і глибокий аналіз галузевого законодавства; і визначення переліку і обсягу послуг, стандартизація їх якості, щоб передавати відповідні повноваження органам місцевого самоврядування.

Список використаних джерел:

1. Бучинська А. Й. Делеговані повноваження органів місцевого самоврядування у світлі законодавства України та Польщі / А. Й. Бучинська // Публ. право. – 2016. – №5. – С. 184-186.
2. Голвазін О. М. Вплив фінансової децентралізації на територіальний розвиток України в умовах економічної концентрації [Електронний ресурс]. / О. М. Голвазін // Ефективна економіка. – 2016. – № 6. – Режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=5049>.
3. Кузькін Є. Ю. Ключові проблеми формування фіскальної спроможності місцевих бюджетів / Є. Ю. Кузькін. Наукові праці НДФІ. 2017 № 1 (78). – С. 53-67.
4. Луніна І. О. Бюджетна децентралізація: цілі та напрями реформ [Текст] / І. О. Луніна // Економіка України. – 2014. – № 11. – С. 61–75.
5. Про Державний бюджет України на 2017 рік. Закон України // Відом. Верхов. Ради України (ВВР). 2017. № 3.
6. Про схвалення Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні від 1 квітня 2014 р. № 333-р. [Електронний ресурс]. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 1 квітня 2014 р. № 333-р. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/333-2014-%D1%80>